

rojnâme yo kulturî NEWPEL

Temmuze (Temmuz) 2014

Hûmare: 65

Vaya / Fîyat: 1 TL

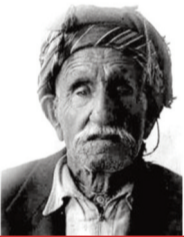
Roportajkerdax:
Mutlu CAN

Foto: Kemal Batur

Erdogan Emîr: “Ti ke kultur ra kota dûrî, o kî to ra kuno dûrî”

Erdogan Emîr: “Jon ebe qesê kerdene beno ya. Jonê ma zaf hêja wo. Sebrê xo hîra wo, seda xo wes o, ruhê xo wes o. Na rindekiye ma dinya ra kêmi mekîmê. Milet goş nanê kilamanê ma balmîş benê. Milet rindekiye fam keno. Ma gereke rindekiya xo xo ra medîme remnayene. Nêbo tilsim remeno, tilsim şikîno, ma kî mabên de manemê. Tilsim çik o zana? Mi ebe destanê xo mor pêguretêne. Nika mor ra visîno piro. 14 serrî yo ke ez îta der o. Yanî hardî ra, tabîet ra kewta dûrî. Tabîet olçî keno mabên. Jon kî nîya wo. Organîk o zana. To ke kultur ra kota dûrî o kî to ra kuno dûr. O kî remeno. Tilsim şikîyayene nîyanên o. Gereka ma tilsim meşknîme.”

→ 4

ZARO AXA (1774-1934)

Zaro Axa kurd o, lajê Semsî Axayî yo. 1774 yan zî 1777 de Motkan de, dewa Mermentî (Meydan) de ameyo dinya. → 5

KÊNAY PADÎŞAY O TENBEL

Roc ben, nêben. Yo padîşa ben, hîre heb kênay ê bînî. Kênê yê hîn resayî ome yî zawac. Padîşa yîn nêzawacnênû. Lele şinû hîre heb qerpûzon onû. → 7

XOSERÎYA KURDÎSTANÎ

Bê dewlet nêbeno!
Wext wextê xoserîye yo. Êdî biciwîyo
Kurdîstan. → 3

Îbrahîmî ra mizgîne esta, vano mi putê Nemrûdî yew bi yew şikîti. Adirê Îbrahîmî xelayê Newroze bî, vera heme kurdan de Kawayî rê he-dîye kerda. A roje seke Rustemê Zalî gurzê xo kerdo berz, vano ez piro dî, wa na zulmkerdene heme biqedîyo. A roje êyê ke zulmê Dehaqî ra remayî, seke ê ameyê pêser û semedo ke adirê Newroze berz bikerê ha paweyê Kawayî yê...

Demo ke mamosta Qedri vejîya serê sehne, to dî, seke adirê Newroze de hewt qatê asmênî kij biyêne. A game zereyê mi de cey çî bibî ganî, mi vatêne qey zincîya mi de îsoto tuj ronayo, hesirê çimanê mi sey laserî zereyê mi ra şîyêne û sey awbendî tede kom biyêne. La nê hesirî hesirê dejî nêbî, nê ê bermayîşê zerrîweşîye bî.

Mi vatêne qey maya mi nêmerda ha vera mi de û rîyê erdî ser o kes sey aye bextîyar nîyo. Aye mi ra vatêne “Ti ameya bi xo, ti bîya xo!” Vengê aye zereyê goşanê mi de bi. Demo verên de maya mi mi ra vatêne “Qey ez bi to kirdkî qisey kena, la ti tirkî cewab dana mi?”

Bextiyarîye ra bermayîş nêvajîyeno, nêno vatîş. Labelê merdim hîs bikero û o dem bizano vurîyayîşê yew hîsî çî tewir o. Zimistanî yew game ra pey wisar, yew nefes ra pey şewe ra vî-

ROJA MEZUNÎYETÊ KIRDKÎ DE

Xetîce KAVRAN

Remziye Bayram, Prof. Qadri Yildirim û Xetîce Kavran

yartîşê bi roje yo. Labelê yew hewno rind o, merdim vano eke ez werizî no hewn qedîyeno. O semed ra kes qayîl nêbeno aya bo. Ez vana ke no hewn wa çî rey nêqedîyo, timûtîm wa dewam bikero. Belkî na yew sewda ya, sey sî-nayîşê Ferhadî koyan qule kena. Yan zî sey Mecnûnî çolan ra vîyarena.

Her hewte 1400 km. şîyayîş û agêrayîş...

Merdiman mi ra vatêne ke no karo ti kena veng o, çî xeyrê nê karî reseno to, ti gêj a! Erjî-yeno ke ti semedê ney hende rayîr şina û yena? Kesî nêzanayne ke mi rê erjîyaye yo, qîymetê yew dinya yo, ez aye ra şina û yena. Wexto ke ez ziwanê xo biwanî û binusî, seke ez biresî Nîrvana. Waştîşê mi yew dîploma nîya, waştîşê mi semedê estena min a. Eke ez xo ra vî-yarta, yan ez mirena yan zî ez bena yewna kes. Dêrdê mi pê ziwanê xo qiseykerdiş o, ez nêwazena ke sey yew bilbilê zereyê qefesê zernên de bî, o bilbilo ke zereyê qefesê zernênî de hewna vano “Ax welat!” No eşqê mi sey yew milçikê leman bî; nê gilî ra firr da ê gilî û ê gilî ra firr da ê bînî.

Demo ke mamosta Qedri serê sehne de bi ez şîya, mi lew na destê ey ra la mi va seke berê nê qefesî mamosta Qedri akêrd û ey ez azad kerda.

Yewna waştîşê mi esto: Ez na dîploma bigêrî û şêrî serê mezêlê maya xo, ez vajî ke “Dayê ez êdî zanena ke to mi ra vatêne se!”

Ey Nuh! Gemî bivindarne. Yew merdim war o mendo; hewnê ey zî vera dinya yê, eke o merdim nêro ez do bêra war!

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Rojanê 26-28 hezîrane 2014 de Bidlîs de yew sempozyum estbi. Sempozyumêko kurdane û zaf zî dekerde bi. Zaf cayan ra gelêk akademîsyen û roşinvîrê kurdan beşdar bîyî. Ez nêzana çî semed ra bi, tena kurdê ke nameyê kurdanê Bakurî ser o sîyaset kenê, beşdar nêbî. Reya verêne bî ke Bidlîs de yew sempozyumo winasî virazîyayne. Hîrê rojan de derheqê tarîx, cografya, cuya sosyale û sewbîna babetanê derheqê Bidlîsî de 45 teblîxî pêşkêş bîyî. Nînan ra mi qasê çewres teblîxî bidîqet goşdarî kerdî, ez derheqê Bidlîsî de zaf çî musaya.

Sempozyum da akademîsyenêk va, "Seba ke qederê mîletêk bivurîyo, tena mucadele qîm nêkeno. Ganî 'tarîx' û 'talih' zî hetê ê mîletî bikerê." Mi gore no tesbît muhîm bi. Yanî seba dewayêk helbet waştîş û mucadele zaf muhîm o. La merdim çiqas mucadele keno wa bikero ganî şert û şîrûtê dinya, wext û eyam zî musaît bê, ganî talih werê bêro...

Nê da-des serranê peyênan de şertê kurdan zaf vurîyayî. Bitaybetî badê ke serra 2003 de Amerîka mudaxeleyê Îraqî kerd û rejîmê Beasî rijna, kurdî zaf aver şîyî. Helbet kurdê Başûrî tewr tay pancas serrî

yo ke mucadele kenê. La mudaxeleyê Amerîka ser o, "mucadele" û "tarîx" û "talih" resayî pê, cuya kurdan de berêko newe abi. Erebi Kurdistanê Başûrî ra vejîyayî, zafê erdê Başûrî kewt binê îdareyê kurdan.

Yeno mi vîr, nêzdîyê ke Amerîka mudaxeleyê Îraqî bikero, Tirkîya de welwelyêko gird vejîyabi. Tayê grûbî, tayê kesî organîze bîyêne şîyêne hetanî Bexdad ke qaşo vera mudaxeleyê Amerîka Îraq pawîtêne, seba rejîmê Beasî bîyêne "mertalê zindî (canlî kalkan)". Qismêko muhîm yê çapemenîya Tirkîya vera mudaxeleyê Amerîka de tim propaganda kerdêne, rejîmê Sedamî sey mexdûr nîşan dayêne û paştgirî dayne nê "mertalanê zindîyan". Heta seba ke Amerîka erdê Tirkîya bikar nêaro, meclîsê tirkan qanûn (tezkere) bîle vet. Naye ser o Amerîka hetê Kuweytî ra dekewte erdê Îraqî.

O wext çîyo tewr balkêş Dîyarbekir de virazîya. Tayê mensubê partîya ke Bakur de seba kurdan yan zî nameyê kurdan ser o mucadele kena, vera Amerîka de vilawekî vila kerdî ke Amerîka hêzêko emperyalîst o, ganî kurdî mucadeleyê vera emperyalîzmî (anti emperyalîst mucadele) de cayê xo bigîrê û vera Amerîka şer bikerê! Tayê serekanê nê hereketî demeyêko derg vera serekanê kurdanê Başûrî de kampanyaya heqaretî ramite ke qaşo kurdê Başûrî kênayan û cinîyanê xo pêşkêşê eskeranê Amerîka kenê. La se kerd nêkerd, parçeyê başûrî yê Kurdistanî ke binê destê erebanê Îraqî

de bi, ebedîyen felitîya.

Bi mudaxeleyê Amerîka neke tena kurdî, esas erebê şîayî yê Îraqî zî binê dîktatorî û zulmê sunîyan ra vejîyayî. Dima, mîyanê sunîyan û şîayan de mucadeleyê goninî dewam kerd. Heto bîn ra, şert û zurûfê Rojhelatê Mîyanênî bisuret vurîyayî. Peynîya peyêne sunîyan rêxistinê fundamentalîstî dayî vernîya xo û zor da hêzê resmî yê dewleta merkezî ya Îraqî ke destê şîayan de ya. Nê demanê peyênan de, badê ke mintiqayê sunîyan destê hêzê resmî yê Îraqî ra vejîyayî, kurdan rê reyna 'tarîx' û 'talih' ameyî pêser, Kerkuk zî tede heme erdê Başûrî seke merdim muye mîyanê mastî ra vejo, wina bi asanî kewt binê kontrolê kurdan.

Kurdistanê Başûrî de nika kurdî her hetan ra sey dewletêka muqtedîr û hêzdare wayîrê pozîsyonêkê zaf muhîmî yê. Tena mendo ke warê mîyanneteweyî de na rewşa înan tescil û tesdîq bibo, yanî sey dewlete bêre şinasnayîş. Bi her hawayî rewşe ver bi dewletbîyayîşê kurdan ser şîna.

Zafê dewletanê dinya vera na rewşe de yan bêveng ê yan zî bi hawayêk paştgirîya xo îlan kenê. Mesela, Îsrailî eşkera va, eke kurdî dewleta xo îlan bikerê, ma amade yê ke bişinasnin. Rûsya va, îhtîmîla o ke kurdî dewleta xo îlan bikerê. Dewletanê Ewropa bi hawayêko resmî nêbo zî qet nêbo tayê dîplomatanê înan paştgirî da na rewşe. Ancî tirkan ra yew îtiraz nêameyo, heta tayê wezîran va, eke kurdî dewleta xo awan

bikerê, heqê înan esto. Hetanî nika zaf pêt nêbo zî tena Îranî reyke va ma nêwazenê dewleta kurdan ronîyo. Tayê erebanê bînan û serekanê Filistînî zî eynî çî va. La zaf balkêş o, îtirazo tewr muhîm kurdan ra yeno!

Neke mensubî, tena serekê hereketê sîyasî ke ma vanê qey seba kurdan mucadele kenê, nê da-des serranê peyênan de "fîkrê dewletbîyayîşê eşto tenekeyê çopî yê tarîxî!" Şarê kurdî manîpule kenê vanê dewlete zaf xirab a, hertim tekrar kenê ke ganî kurdî fîkrê ronayîşê dewlete ra xo dûrî bidê, yanî "a-dewlet" bê!

Kam se vano wa vajo, helbet kurdî heme wazenê ke dewleta kurdan awan bibo. Ê ke vera dewletbîyayîşê kurdan vejîyenê, tena tayê kadroyê sîyasî yê ke meqamê muhîmî tim destê înan de yê. Nê kesî herçiqas bi hawayêko îdeolojîk seke mucadeleyê kurdîtiye bikerê asenê zî eslê xo de, yanî pratîk de, tim terefdarê tirkbîyayîşê kurdan ê. Yanî "îdeolojî de kurd pratîk de tirkî!"

Sempozyumê Bidlîsî de, tewr peynî de, yew mela werîşt çend qalê zaf weşî vatî. Va "Eke fîrset ame verê destî, îstîfadenêkerdîş heram o!" Ma sey rojnameyê *Newepelî* zerrî û can ra wazenê ke birayê ma yê kurdî yê Kurdistanê Başûrî uca dewlete îlan bikerê. Înşalah badê Başûrî parçeyê bînî zî yew bi yew binê zulmê mîletanê serdestan ra vejîyê û dewleta pîle ya kurdan awan bibo.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1								■		
2				■						
3						■				
4			■						■	
5		■						■		
6					■					
7	■							■		
8		■						■		■
9			■							
10										

CORA-CÊR

- 1- Heywayêre, dara ke ci ra beyî benê - Doman, tut, gede
- 2- Xeylê, gelek - Herfê bêvengî yê "Şude" - Halo oblîk/ante yê zemîrê "ez"î

- 3- Az, nesl, zurîyet - Endeks
- 4- Qezayêka Çewlîgî (Verê, wîlayet bîya)
- 5- Şale, şalike, çale - Bîber, bacîk
- 6- Heya, belê, e - Qumaşêko sipî

- 7- Seba nimajî vengdayîş - Labelê, ema, feqet - Herfê vengînî yê "mîye"
- 8- Hazir, hadre - Hayat, cuya
- 9- Şayet, ger - Îman, bawerîye
- 10- Keso ke nîda keno, nîdakerdox - Hetê mana ra bestoxêkê menfîyîye

X A Ç E P E R S

ÇEPA-RAST

- 1- ... Topaç (Nuştoxa "Bero Sûr" û "Wextê Heskerdişî") - Tewr
- 2- Bi ziwanê pitekan/pitan "werd"; epe - Kirmanckî, kirdkî, dimilkî
- 3- Şewa tewr/en derge - Nameyê Dîyarbekirî yo bîn
- 4- Mîyanê "nêyî" - Meydanê pêrodâyîşê gladyatoran

- 5- Rojhelato Mîyanên de mîletêk - Keleşêr, heke
- 6- Tef-tal, kel-mel, pil-purt - Haceta cite, hengazî
- 7- Daha, hîna - Sembolê îrd-yumî
- 8- Qevda vaşî ya ke tadîyayo û bîyo huşk; patîle - Mîyanê "neql"î
- 9- Sembolê amerîkyumî - Sifetêkê nîşankerdene - Bawerîye
- 10- Qefilnaye, zerzekerde, kilîtpiranaye

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Z	E	M	A	N	K	A	R	D	Î
2	E	M	I	K	E	■	Ş	A	R	■
3	R	E	S	■	H	E	T	K	A	R
4	E	L	A	M	■	Z	■	E	M	A
5	N	E	F	E	S	■	A	W	A	Z
6	C	■	I	D	■	E	S	T	■	D
7	E	S	R	■	P	Y	■	E	B	A
8	■	T	Î	K	A	N	E	■	A	R
9	S	A	Y	Î	■	E	K	I	L	■
10	A	R	E	N	A	■	E	M	E	G

"HESÊ MIŞÎ"

Remziye BAYRAM

Kitabê hikayeyan "Hesê Mişî" kitabê diyin yê Murad Canşadî yo. Kitabê ey o verên "Xafil-bela" 2008 de İstanbul de Weşanxaneyê Vateyî ra vejîyayo. Kitabê ey "Hesê Mişî" 2013 de Dîyarbekir de Weşanxaneyê Roşna ra vejîyayo. Kitab de hewt hikayeyî estê. Mi gore hikayeyê ey ke nê kitabî de estê, kitabê ey ê verênî ra hem hetê kalîteyê edebîyatî ra hem hetê şuxulnayîşê zîwanî ra hîna weş ê.

Murad Canşad 1974 de yew dewa Pulurê (Ovacık) Dêrsimî de ameyo dinya. Wendişo verên û mîyanên Pilemuriye (Pülümür) de mektebê pansiyonî (yatılı okul) de wendo. Dima Xarpêt de lîse wenda. 1993 de "İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi" de dest bi wendişê unîversîte kerdo. Wexto ke unîversîte de waneno, 1995 de xebata sîyasî ra tepîşîyeno û cezaya muebedî gêno. Hepisxane de dest bi nuştîş kerdo. Hetanî nika gelêk hikaye û meqaleyê ey kovar û rojnameyanê cîya-cîya-yan de weşanîyayê.

Murad Canşad hikayeyanê xo bi zîwanêko sade, akerte û fesîh nuseno. Hîna zaf zîwan standard şuxulnayo. Meseleyê ke hikayeyanê ey de vîrenê, zafê xo îronîk û mîzahî yê. Esas uslûbê Muradî wina yo. Meseleyanê trajîkan de bile mîzah esto, merdim wexto ke waneno, zafê cayan de peşmiryayîş nîşeno lewanê merdimî ra. Labelê badê merdim xorîn fikirîyeno û yew dej gineno zerrîya merdimî ro.

Edebîyat viraştîş o, yanî *kurgu/fiction* o. Tabî kî hikayeyê muradî zî viraşte yê. Labelê heme hikayeyê Muradî heyatê rastkênî ra hîna zaf rast asenê. Merdim vano qey her çî raşt ha beno, merdim zî hikaye nêwaneno la ha zereyê hikaye de, yew goşe de heme kesan, heme çîyan, hetta hîsanê înan bile vînenê. Neke tena vînenê, eynen tede ciwîyeno. Mesela:

"Lajê Hesê Mişî ê pîlê xo, binê gozêra kîştê hênîyî de, tembur girewto bi xo dest, zingî-çingîye fişnaya bi ser. Cîniya Hesê Mişî beroş pîr kerdo, heto yew ser çewt bîya, hênî ra awe ana. Kênaya azebe bi çîta rengine sereyê xo girê dayo, bostan ra zezewat arê dana. Ê her di lajê qijî Hêgayê Şekokêre de vejîyayê bi şekokêre ser, sey simoreyan nê lejgî ra çing danê bi ê lejgî ser. Hesê Mişî qilayê gilorî şewqa naya bi xo sere, her di sereyê şilabendî sey giliran ver de şonê yenê." (r. 51)

Lajê Hesê Mişî bi temburê xo, cîniya ey bi beroşanê xo, kênaya ey bi çîta xo ya rengine û Hesê Mişî pusulanê şilabenda xo û bi şewqaya xo seke ganî bê, yenê verê çîmanê kê ver.

Mi daha zaf hikayeya peyêne

"Aze û Ez" ra hes kerd. Nameyê Aze esas Azîma ya. La seba ke lajek ci ra hes keno, wazeno ci ra vajo "Azê". Azîma vana "Leyê kesî de mevaje!" (r. 65) A eno cewab beno destpêkê heskerdişê înan. Eşqê înan zaf romantîk nîyo; lajek bejn û bale ra ney hîna zaf xuyê Azîma ra, qiseykerdişê aye ra, wariştîş û ronîştîşê aye ra, embazîtiya aye ra hes keno. Mesela, Azîma wexto ke ey ra hêrs bena vatişê xo bêperwa vana. Wexto ke basketbol kay kenê, lajek mexsus pey ra aye verard keno û pêt şidêneno. Azîme gude gimm dana erd ro vana "Nîro to bivatêne mi to rê tumanê xo ronayêne!" (r. 73)

Payîz o. Sayêre ra çend sayî mend ê. Lajek şino serê dare, sayan cira keno, cor de erzeno Azîme. Azîma vana "Zêde piro meşo, ti serê banî de nîya haa!"

"Edet û usul o. Wexto ke veyveke berde, zama vejîyeno serê banî, si-vingî ser ra saye erzeno sereyê veyveke."

Lajek vano:

"Ti aye persena bara to rê ez kemere gêna xo dest!"

Vengê Azîma vurîyeno: "Ti kemere gêna xo dest?"

"Heya wulayî! Kuçade gilora girse..."

Û Azîma cinî kewena. Wazena vejîyo dare ser, la eteg pira yo, nêşkenena. Lajekî finena kemeran ver. Hetêk ra zî adir varnena. Vana "De ti nika vînenê kemere se bena, kuçe se bena!" (r. 76)

Zîwanê Muradî de îdyomî, teşbîhî, diletî zaf estê. Teswîrê çîyanê zidê yewbînan zî zaf estê. Mesela: "Bi xo derg, qisayê xo kilmek" (r. 67), "Ez ewnîyaya ê bêçikanê qalindan ra, ewnîyaya pelê dekerdeyê barîçekî ra." (r. 68) Yanî lajek şaş beno ke ê engîştanê qalindan ra senê pelê barîçekî pêşîyenê.

Îdyomê "Nameyê Bak o, werdê mi hak o!" (r. 63) zaf weş o. Teşbîhan ra "Zîwanê xo dîlberkî, hawayê xo dîlberkî." (r. 67) "Çutê çimê belekî seke zerê zerrîya mi de kay kenê." (r. 65) Çekuyê diletî yê sey "weş û war", "şaş û pêşaş", "ver-pey", "xeylî-xeylî" û "hal-hewal" zaf estê.

Xoserîya Kurdîstanî

Ehmedê DIRIHÎ

Rêxistina DAÎŞî roja desê hezîrana 2014î Mûsil girot û rojawanê royê Dicle heme vist xo dest. Walîyê Mûsilî hela peyin piseyî xo zor çî bela xelesna, rema şî Bexdad. Nika dewleta Îraqî bîya hîrê leteyî. Mûsil û dormaleyê ey kewto destê DAÎŞî. Bexdad û Besra destê erebanê şîyan de yê. Kerkûk, Xaneqîn û rojhelatê Mûsilî kewto destê pêşmergeyanê kurdan. Xo ra Hewlêr, Silêmanîye û Dihok mintiqaya federe ya Kurdîstanî de bî.

Pêşmergeyan cayê ke kurdî hê tede cuyenî la hema binê îdareyê Mintiqaya Federe ya Kurdîstanî de nîyê, girotê binê perranê xo. Şarê nê cayan nê halê xo wa gelek memnun aseno. Pêşmergeyî şer ra dûrî vindertê, pa şarê kurdan a warezê xo pawenê.

Wina ayseno ke tayê tirkmenan zî bawerîyê xo pê pêşmergeyan arda û xo eşto bextê înan. Hêvîyê ma kurdan a ya ke pêşmergeyî bieşkê şarê xo bipawê û çî rey milletanê bînan rê fedaiyê nêkerê. Wa dinya alem zî pê bivîno ke pêşmergeyî welatê xo Kurdîstanî senî pawenê.

Serekê Mintiqaya Federe ya Kurdîstanî Mesud Barzanî serê temuze de parlamentoyê Kurdîstanî ra waşt ke seba referandumê xoserîya Kurdîstanî hazirîyê bikerê û tarîxê rojê referandumî rojêk verê cû wa dîyar bikerê.

Naye ser o her cayê dinya ra, her kesî goreyê zanayîşê xo vateyê xo va. 29 hezîrane de serwezîrê Îsrailî Benyamîn Netanyahu yê veng da ke "Wa dewleta xosere ya Kurdîstanî ronîyo." Tirkîya ra wezîr Huseyîn Çelîkî va "Eke Îraq bibo hîrê leteyî, Kurdîstan beno cîranê ma. Ê birayê ma yê." Washing-

ton de kurdan ra Fuad Husên û Felah Mistefayî amerîkayican ra John Kerry, Joe Biden û Tony Binkenî reyde xoserîyê Kurdîstanî ser o piya na têvera, la paştgirîya ke hêvî bîyne hema ha nêasena.

Rojnameyê İnglîzan o namdar *Times* şar pê hesna ke "Halê Îraqî o peyin, seba kurdan firsendêk ardo ra ke, wa xo rê Kurdîstanê Xoserî awan bikerê."

Sîyasîyanê Rûsan ra Mîhaîl Bogdenovî va "Îhtîmal o ke Kurdîstano Xoser pêranîyo." Îran ra Husên Emîrî Evdilayanî va "Kurdîstano Xoser planê sîyonîstan o." Serekkomarê Misirî El-Sîsî va "Waştîşê xoserîyê Kurdîstanî afatêk o."

YNK ra Kosret Resûlî va "Qalê ma û serekê Kurdîstanî xoserîya Kurdîstan ser o yew a." Serekê BDP Selahadîn Demirtaşî persê kanalê CNN ser o va "Sinorê Tirkîya de eke dewletê Kurdîstanî pêranîyo, ma go qebul bikeri." La PKK û PYD tefek ra vanê "Kurdîstano xoser hewce nêkeno, ma nêwazenê. Ma xoserîyê demokratîke wazenê."

Ez zî vana, yewîyê kurdan verê verkan dewletbîyayîş de ya. Dinya de 200 dewletî estê, kamcîn milletî vato ma rê hîn dewlete hewce nîya, ma xo rê bêdewlet cuyenî? Gelo kurdî çira kuwenê nê vistonikan dima?

Kurdî wa vateyê xo yew bikerî, dest bidî yewbînan û vera yewbînan çî rey şer nêkerê. Bîrakujî ra wa dûrî vinderê. Wa ney bizanê ke ma kurdê kirdî, tim înan het de bî, ewro zî ma pîya yî.

Bê dewlet nêbeno! Wext wextê xoserîye yo. Êdî biciwîyo Kurdîstan.

alvoz, -e: arkadaş
çinayî (zh): elbiseler
dem (n): 1) zaman
2) dem; çay demi
domantî (m): çocukluk
elbe (m): tahta kova
êzime (m): odun
feqe (m): tuzak

Ferhengek

merge (m): mera, otlak, çayır
qerpûz (n): karpuz
qifle (n): kafile
rêxistine (m): örgüt

riştîş (n): örme
şenik, -e: 1) hafif
2) küçük, yaşça
küçük 3) az
şerbe (n): küçük testi
ware (n): 1) yayla
2) yurt 3) saha, alan, yer

Erdogan Emîr: “Ti ke kultur ra kota dûrî, o kî to ra kuno dûrî”

Eleqeyê to bi muzîkî senî dest pêkerd, ti key ra muzîk virazenî?

Mamekî de alvozan ma mabênê xo de amenê têlewe, ma cinîtênê. Jû grûba ma ya amatore estbî. Profesyonelîye, ez serra 2000î de ama Îstanbul, Îstanbul de bî. Îstanbul de mabênê ma de jû grûba ma estbî; Grup Yel. Yî ra tepîya ma Grup Munzurî de xeylê mendîm. Uza ra pey 2006-2007 ra tepîya ez birîyo. Mi gaverê xo xo ser o da piro. Yanî bîyo çîya. Peyê jo mi serrê seba muzîkî taba nêkerd. Yanî mi goş na xo ser. Mi xo bi xo pers kerd, ez seba muzîkê xo se bikerî, se mekerî? Mi qerar da, albumê xo ser o gurîya.

No mîyan de to albumê xo key vetibî, nameyê ey çî bî?

Namê albumê mi *Sad* bî. Serra 2010î de vejîya. 1998 ra nata yanî 17 serrî estê ke ez muzîk virazena. Grûbê ma zaf bî. Mesela, Grup Eylul, Grup Sürgün estbî... Ma Dêrsim û Xarpêt de kî mendîm. Ma sehne guretêne. Çitur sehne guretênê? Sûkanê girson ra, îşte grûbê ke namê xo her ca ra bar kerdêne, her kesî zanêne, ma kî îna de cinîtêne.

Ti kamcîn tewir muzîk kenî?

Muzîke mi, muzîkê folk yê şarî yo. Eynî wext de zereyê ci de melodîyê blues kî estê. Nînû ra teber ez naye vajî. Ruhê mi kamcî armoni ser kuno têw, gosê mi rê rind êno, ez ey ser o gurîna.

Ti bi xo hem vanî hem cinênî. Ti kamcîn enstrumanan cenênî?

Ez gîtar cinon. Tabî tembur kî cinon feqet sehne de teyna gîtarî cineno.

Ma vîneme ke zafê beste û qeseyan aîdê to yê. Ti çimeyê huner û îlhâmê xo kotî ra weye kenî?

Hardê xo ra, hardê Dewrêşî ra... Her çiyê ma, ruhê ma uza de bîyo. Ma tamê her çî uza ra gureto. Ez hata 2000î Mamekî de menda. Mi mektebê xo uza de wend. Ma û piye mi onciya uza de bî. Mi ser o tesîrê ruhê uzayî zaf o. To rê çiyê vajî, mesela domanê nikayî enê 13-14 serrî. Ti vana so nan bîya. Vano mi rê çî, ez çitur bîyarî? Ma şes serrîye de bîmê, çewres-poncas verrekî kerdênê virnîya ma. Ma berdêne yî çiraynêne. Ma her halê malî ra zanîtêne, fam kerdêne. Algiyê ma hîra bî coka ma zaf çî zanitenê. Miletê ê waxtî hem qesa xo, hem xeyalê xo hem kî hunere xo hîra bî. Na kamilîne tabî îtiqad ra êna.

Ti rewşa muzîkê ma senî vînenî? Aversîyayîşê muzîkê ma ser o fikrê to çî yo?

Derba şarê ma zaf giran a.

Roportajkerdox: Mutlu CAN

120 serrî yo ke ma binê tehekumê tirkan de yîme. 38 de xora kok birno. Ma, no jenerasyon, ez piyê xo ra pers kon. Birayê xo kişîyo, piyê xo kişîyo. Yanî ma ra zaf nêjdî yo. Kes nêmento. Motivasyonê xo, her çiyê xo qedîyo. Owo ke ti dest ra cêna pê, pêro destê to ra xelesiyê, şiyê. Xora ma ra kes nêmento. Kokê çeyê ma ardo. Eslê ci de ma çeyê Sey Rizayî ra yîmê. Pîlê ma hîrê tene mendê. Azî pêro birnê. Welhasil aye ra muzîkê ma giran-giran eno ro xo. Rayê cêno, kokê xo vînenê, formê xo vînenê. Tabî jû avantajê ma estbî, ma dî, nas kerd. Ajê ma, kamilê ma yê ke endî giran-giran şonê, ma ê dî, ma siro dînû de dukî fetelnêne, mangayî fetelnêne. A hardê Dewrêşî de îtiqad çito beno, her çî ma zere de musayîme.

Ti eleqeyê edebîyat, folklor û muzîkî senî vînenî? Muzîkê ma to gorê nînan ra weş istifade keno?

Hîrmîna kî zereyê jûmînî der ê. Edebîyatê ma -zê Sey Qajî mesela- girs o. Sey Qajî kilamî nusnê. Waxtê xo de halê îqtisadî senî bîyo, îtiqadê rayî senî bîyo, sosyolojîyê ê waxtî senî bîyo her çî zereyê kilamû der o. Edebîyatê ma eslê ci de na wo. Edebîyatê xo kî muzîkî ser o amo. Nika mesela, jonanê bînû de jû mewzû ti des

qesû ser ana, gire dana. Hama jonê ma de jû persa to qasê kitab o. Jon îmge wo. Muzîk xora nînû vejeno meydan. Nê hîrmîna kî wertê jû denge der ê, daîma hîsê xo jûmînî ra cênê. Jûmîn rê deyndar ê.

Muzîkî ra teber ti karêk kenî?

Ma qowmî ser o mesul îmê, teyna muzîkî nêkenîme. Nê kulturî ver çik ke destbera ma ra ena se, ma yî kenîme. Teyna muzîk cinîtene peyde şo çeyê xo de rakewtene nîya leyê mi de. Sîstemî ver, kamo ke kuno destû ver, înkariye ra eno, ez leyê ey de kî vînden. Canika ke camêrdî ra zulm vînenê, leyê aye de kî vînden...

Nê wextan mitbaxa to de çî esto? Sey albumê newe mesela?

Ma album qedêna. Di-hîrê kilamî estê, ma ser o newe ra gurî-nîme. Ma va ke, hamnanî album vejîme. Hama nêzon. Waxtê festîvalî de tayê beno karnavalê albumî. Muzîk zereyê endustrî der o. Vanê, qisawatê ma yî (albumî) ser o wo. Vejerê. Ti vejena mesela. Aşmê, di aşmî vîreno ra. Jû eno masa to de nîseno ro, vano, karo newe esto, çîn o? Yaw Heqî ra biterse. Di aşmî ravêr vejîya. Yanî esas qisawatê ey ser o çîn a. No motivasyon teyna çewres-

poncas hezarî miletî ser o nêbeno. Gere fam bibo hîra. Fam ke bibo hîra, a perse kî nêbena.

Yanî ti vanî xeyrî ser albumê to payîzê vernîya ma de vejîno, tayê eşkenî qal bikerî?

Heya, payîzî vejîno. Tede di tene tirkî estê, jû-di hebî hetê Mamekiye ra hetê Mazgêrdî ra, jû kî Pêrtage ra estê. Kirdaskî (kurmancî) kî estê. Kilamê kan ê. Pêro piya 11-12 kilamî estê. Çar teneyî mi teber ra guretî ê bînî yê min ê.

Derheqê kirmanckî de fikrê to, hîsê to senî ê?

Janê ma ruhî ver der o. Seke îson kuno tenge. No qusurê min û to nîyo. 200-400 serrî yo to ser o tehekum gire dayo. Qesa xo kerdo qesa to. Mesela, ez şîya yatîlî. Şertê yatîlî zaf kes zano. Jû ke jonê ma qesê kerdêne, o bîn şîyene malimi ra vatêne “Kürtçe konuştû” (kurdî qesê kerd). Wertê tersî de yanî çik to de maneno ke? Ma uza de onciya kî çîyo bîn dîme. Çimê bîn ma de yarkerde bî. Ma uza ra ser kerd. Ma fam kerdêne, tehdîd kam bî? Tehdîd dewlete bi xo bî. Domanê kowû ke amêne, ma nêtersêne hama dewlete ke ameyne ma tersêne. Nika jenerasyonê ma nîya vîrd ra. Ma ra ravêr 12 êlule pey de sol. Sol tabî kî estbîyena xo qîymetin a. Hama mesela, jonê ma ser o daîma kompleksê xo estbî. Ma kî kerdêne. Ma bi xo kî vatêne “îta de jonê ma qesê mekerê teber ra mileto bîn eno.” Ma pêrone de kî o qusur esto. Ma ozeleştirî danîme xo. Feqet omidê mi esto. Çünke înkâr kerdî, înkâr kerdî nika kî muzakere kenê. Kom ke biwazo her çî beno. Ma ke pêro paşt bidîme rojê rindî estê ma ver de.

Ti wazenî çî mesaj biderê wendoxanê ma yan kî goşdaranê xo?

Jon ebe qesê kerdene beno ya. Jonê ma zaf hêja wo. Sebrê xo hîra wo, seda xo wes o, ruhê xo wes o. Na rindekiye ma dinya ra kêmî mekîmê. Milet goş nanê kilamanê ma balmîş benê. Milet rindekiye fam keno. Ma gereke rindekiya xo xo ra medîme remnayene. Nêbo tilsim remeno, tilsim şikîno, ma kî mabên de manemê. Tilsim çik o zana? Mi ebe destanê xo mor péguretêne. Nika mor ra visîno piro. 14 serrî yo ke ez îta der o. Yanî hardî ra, tabîet ra kewta dûrî. Tabîet olçî keno mabên. Jon kî nîya wo. Organîk o zana. To ke kultur ra kota dûrî o kî to ra kuno dûr. O kî remeno. Tilsim şikîyayene nîyanên o. Gereka ma tilsim meşiknîme.

Îstanbul, 15.05.2014

Erdogan Emîr: 1982 de qezaya Dêrsimî Xozat de ameyo dinya. Mektebo verên û mîyanên dewa xo û Xozat de qedênayî. Lîse Dêrsim (Mamekî) de qedênaya. Cuya profesyonele ya muzîkê xo Grup Yel û Grup Munzurî de dest pêkerd. Nika zafanê Îstanbul de ge-ge zî Dêrsim û Xarpêt de ciwîyeno.

Îstanbul de, goristanê Camîya Eyub Sul-tanî de yew verkole vînenê ke ser o "Bitlisli Şemsi Ağa Oğlu 160 Yaşında Ölen Zaro Ağa'nın Ruhuna Fatiha - 1934" nuşte yo. Yanî "Lajê Şemsi Axayê Bidlîsijî Zaro Axa ke 160 Serrîya Xo de Merdo, Ruhê Ey rê Fatîha - 1934".

Nê Zaro Axayî emrê xo de yew împaratorî, des padîşayî, vîst û heşt wezîrê azamî, yew cumhuriyet, di reysê cumhurî, panc serwe-zîrî û gelêk herbî dîyê.

Zaro Axa kurd o, lajê Semsî Axayî yo. 1774 yan zî 1777 de Motkan de, dewa Mermantî (Meydan) de ameyo dinya. Hetanî heştêsserrîya xo dewa xo de ciwîyayo, dima dayo piro şîyo Îstanbul de, semtê Topxaneyî de cuya xo dewam kerda. Verî, gama ke şîyo Îstanbul înatê camîya Topxaneyî de xebitî-yayo.

Seba ke cinîyê ey extîyar bîyê û merdê, Zaro Axa yewendes rey zewicîyayo. Hetanî 96 serrîya xo zî ci ra tutî bîyê. Pêro piya 36 tutê ey bîyê la gama ke merdo tena kênaya ey a şeştî serrîye weş bîya, ê bîni pêro merdê. Mesela, gama ke Zaro Axa 130 serre bîyo, lajê eyo 90 serre ke extîyarî ra nêş-kayo hereket bikeroy, Zaro Axa xebitîyayo û ewnîyayo lajê xo ra.

Zaro Axa 1798 de binê qumandarîya Cezzar Ahmed Paşayî de Qelayê Aqa de vera artêşa Napolyonî şer kerdo, 1800 de Qışlaya Selîmiye ke bi emrê Selîmê hîrêyinî ameyo viraştîş de xebitîyayo. Gama ke 1826 de Ocaxê Yenîçerîyan darîyena we, o şer de Zaro Axayî zindanê binê Ayasofya de xo nimito, bi no qayde kîştîş ra felitîyayo.

1928 de beşdarê şerê rûsan û osmanîyan bîyo, linga xo ra birîndar bîyo. Badê herbî şîyo welatê xo Motkan. Badê ke weş bîyo, 1830 de ancî şîyo Îstanbul. Camîya Ortaköy ke 1853 de virazîyaya, Zaro Axa 80 serrîya xo de înatê a camî de xebitîyayo.

Badê ke Ocaxê Yenîçerîyan wedarîyena, Zaro Axa ancî agêreno karê hemaltî ser, vîst serrî serhemalîya hemalanê kurdan keno. Seba ke merdimoy tewr emirderg yê demê xo beno coka gama ke fek serhemaltî ra veradano zî ancî hemalê kurdî qedr û qîymetê ey zanê. Reysê beledîyeya Îstanbulî Op. Dr. Emîn Beg o wext payeyê serxedemetîya beledîye dano ey û ey rê 50 lîra meaş texpîs keno.

Vanê badê ke name û vengê Zaro Axayî vila beno, M. Kemalî zî vengê ey dayo, piya suhbet kerdo. Vanê Zaro Axayî vato, ez cum-

ZARO AXA (1774 - 1934)

Baran ZEYDAN

huriyetî qeul kena la ez teswîp nêkena ke hende heq bidîyo cinîyan. Wa cinî keye de ronîşê, etego kilmek nêdê xo ra û hende xo anêkerê.

Demeyêk hetê mektebê huneranê rindekan ra yew kampanyaya reklamî organîze bena û qerar danê ke sey model Zaro Axayî ra îstîfade bikerê. Badê na kampanya, îdarekarê ê demî Zaro Axayî keşf kenê. Naye ser o Cemîyetê İqtisadîyê Milî û Teserufî yew kampanyaya reklamî organîze kena û qerar danê ke Zaro Axayî ra îstîfade bikerê. Nê

demî de êdî kurdbîyayîşê Zaro Axayî înkâr beno û sey tirkêk nîşan dîyeno, beno karakterêko winasî ke ey ser o propagandaya Tir-kîya kenê. Kampanya findiqan ser o dewam kena ke o wext findiqî malo tewr sereke yê tîcaretî ra yew bîyê. Kartpostalê reklamî ke tede behsê çîyo ke Zaro Axa weno kenê, Macarîstan de tercumeyê çar ziwanan kenê û hemeyê dinya ra vila kenê.

Badê ke o wext Zaro Axa merdimoy tewr emirderg yê dinya qeul beno û tayê kesî wazenê tîcaret de ey ra îstîfade bikerê, naye ser o firsend keweno destê Zaro Axayî ke cayanê cîya-cîyayan yê dinya ra bigeyro. Ewîlî 1925 de Zaro Axayî bi gemî benê İzmir, uca ra zî benê İtalya. Badê ke demeyêk welatanê Ewropa ra geyreno, dima 1930 de new aşmî ey Amerîka ra çarnenê. Amerîka de êdî Zaro Axa sermanşetanê rojnameyan de yo. Tey roportaj kenê, seba xatîrê ey şewê şahîyan tertîb kenê. Uca de yew zî qeza keno. Sereyê xo dano çîyêkê sertî ro û demeyêk hafizaya xo vindî keno la wucûdê ey sipîsax o. Badê qeza û rincanîya seyahetê dergî êdî wezîfeyê ey ê "tîcarî" zî uca tamam beno. 1931 de gelek çî ey rê wad kenê û ey benê İngîlîstan la bê ke panc qurîşî pere bikewo dest ageyreno bi Îstanbul.

Nê deman nêweş keweno, ey rakenê Nêweşxaneyê Etfalî yê Şîşlî. Gama ke 1934 de 160 serrîya xo de şîno rehmet heme rojnameyê dinya manşet ra xebera mergê ey danê, vanê "Merdimoy tewr emirderg yê dinya şî rehmet".

Cenazeyê ey otopîsî kenê, raporê otopîsî de dîyar kenê ke Zaro Axa qîmnêkerdîşê velgan ver şîyo rehmet. Badê ke cenazeyê ey bide-tay otopîsî kenê Goristanê Eyubî de defn kenê. Seba ke sirê hende emirkerdîşî keşf bikerê, mezg, kezêb û qelbê ey vejenê benê Amerîka. Badê ke mezgê ey tehlîl kenê, dima dekenê zereyê yew kawnozê camînî û Muzeya Tenduristî ya Sultanehmedî de demeyêko derg teşhîr kenê la badê mezgê ey beno vîndî.*

*26-28 hezîrane 2014 de Bidlîs de derheqê Bidlîsî de yew sempozyum virazîya. Teblîxê tewr peyên yê nê sempozyumî derheqê Zaro Axayê Bidlîsijî de bi ke 160 serrî emr kerdo. Badê sempozyumî mi birêz Baran Zeydanî ra teblîxê ey waşt û tirkî ra açarna kirdkî ser. Birêz Baran Zeydanî fotografî kitabê Rohat Alakomî ra ke Weşanxaneyê Avesta ra vejîyayo, girewtê. (Roşan Lezgîn)

ZARO AGHA, 156 YEARS OLD, COMES TO UNITED STATES TO GET SET OF FALSE TEETH

By LORENA A. HICKOK.
(Associated Press Staff Writer.)
PROVIDENCE, R. I., July 18.
—(AP)—Zaro Agha, who says he is 156 years old, and that the first 100 years were the easiest, landed here from Turkey today to get himself a set of false teeth, and, for a consideration, to let American scientists have a look at him.

The date of his birth, as given on his passport, was Feb. 16, 1774, and this was based, said his great great grandson, Ahmet Mussa, who accompanied him, on an actual record in the possession of the Turkish government.

Talks of Wars and Women.
Yellow and wrinkled, with a hawk-like nose, bristling grey moustache and lively, curious eyes, alive in their deep sunken sockets, Zaro Agha sat in the sun on the deck of the Steamer Sinala and talked of wars and women and the third set of teeth that he grew at the age of 105. He said: "Not very good teeth, more like baby teeth, and they lasted only 15 years."

Zaro Agha has been married 12 times and had 36 children all of whom are dead save one daughter, who was born when he was 96. He has lost all track of the number of his grandchildren, great-grandchil-

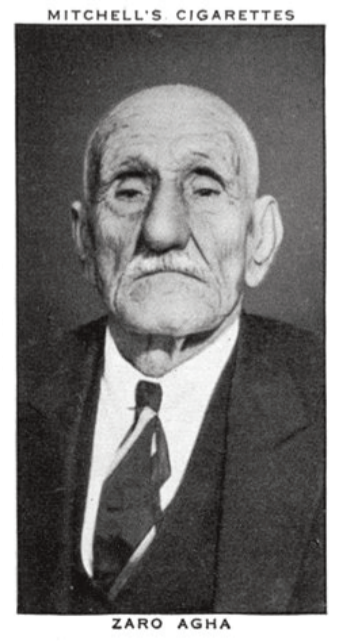
ZARO AGHA.

dren and great-great-grandchil-

dren.
Got Along with Wives.
"My first wife I married when I was 20," he said. "I always got along with all my wives very nicely."

"Of the descendants through my later wives that I married since I moved to Constantinople

(Continued on Page 6, Col. 4.)

ZARO AGHA

WERDÊ MA Guleherçe

Amadekare:
Nadîre Guntaş Aldatmaz

Guleherçe (Gulahirç):

Guleherçe zaf cayan de esta la her ca de nêwerîna. Gulê xo yê sûrê zaf rindekî estê. Toximê xo kî sey murayan ê. Ganî hîna ke gule ranêkerda, toxim nêgîrewto cirabibo. Çîyo ke ez zana tena hetê Dêrsimî de werîna. Çike Guleherçe zaf tal a. Ganî çend rojî awe de bimano ke şîrin bo.

Malzemeyî: Guleherçe, rûn, hakî, sole.

Viraştîş: Pelanê dormeyê gule cira bike. Leya orteyî hurdî bike, bigirêne heta ke pewjîye. Awa ke guleherçe tey pewjîya, deverde, reyna awe ser ke. Hewt-heşt saetan de reyê awe bivurne. Di-hîrê rojî ra tepîya ke guleherçe bîye şîrine awe ra veje, biguvisne û bi hakan orteyê rûnî de sûr bike, orteyê nanê eşkava de têrapîse, bi do bore. Afîyet bo!

Sîyê Sebirdaşî

Arêkerdoxe: Dr. Sewdet BALIK
Mintiqa: Hêni

Wextêk yew welat id yew tirba yew zîyari bena. Ena zîyari ser rayerê koçero beno. Yew roc ay rayer ra yew qifle vêren, ay qifley koçero d' yew beg benû. Qifle zaf qelebalix benû, don rayer, ecele ra yow kênaya şeniki hîn dima monena. Ena kênaya zaf tersena. Hownena yew tirbi ha uca ya. Şina serê tirbi, tirbi ra veng yenû. Vonû, "Metersi, qederey to ena tirb id nusyaya. Îte ra pey herg roc ti şina pey ena elbi aw ona, pey en koni en simer ena tirbi seqelhena."

Rocî, heftayî, aşmî ser ra vêren. Keyna ra yew dîlberi vecîna.

Rocêk yowna qifle uca ra vêrenû. Yew kênaya qereçî yena serê çemî. Rindey dîlberi şowq dona, kênaya qereçî vona qey rindey ya ya. Şerbey xo dona erd ir, şiknena. Dîlber ya ferq kena. Vona "Way mi, ez nêşkeno zaf îta monû. Ena elbey aw ti ber serê tirbi, ez zaf leymin bîyo, ez yow aw deko xo ser."

Kênaya qereçî şina serê mezeli hownena ke çina vîn! Tirb şeqyaya, tira yew xort heştêsserre vecyayû. Xort von, aya kênaya ke qedere mi d' nusyaya ti ya. Kênaya qereçî vona, "E, ez o."

Dîlberi yena ki çina vîno! Yew veyve yû, yew teşqele yû, kênaya qereçî bîye veyveki, herunday mezele d' çik nêmendû. Xo qehir kena. Kênaya qereçî vona "Ti îta re pey ma r' xizmet kena."

Rocî, heftayî, aşmî ser ra vêren. Yew roji ay xort ke tirb ra vecyayo şin bajar, von "Şima çina wazenî?" Kênaya qereçî çina k' serê erdî ra estû wazena. Dîlberi vona "Mi r' yew sîyê sebirdaşî, yew kardey qelemteraşî bigî. Eger ti eno xo vîr a bik, rayer to mij û dumon bib, ti nêşek bîr." Xort xo vîr a kenû, hownenû yew mij yew dumon ke xeqyeno, tapa ageyronû. Yew sîyê sebirdaşî, yew kardey qelemteraşî gînu. Ay merdum hî ra vonû, "Ti eno kom îr girowt zaf rind bown de, helbet ti zonê se bîyû. Dîlberi sîyê sebirdaşî û kardî gîna şina verê çemî, çina bew nêbew qal kena, vona "Sîyê sebirdaşî, e sebr o, yan ti sebr o?" Kerra teqena. Dîlberi senî k' kardî dona xo r' xort dest ya tepşeno. Kênaya qereçî feltelno, xort û dîlberi mirad xo şa benî.

DOMANTÎYA MI

Tayê domantîya mi dewa ma "Meydan" de vîyarte. O çax zaf rind êno mi vîr.

Dewa ma de mergî estê. Paleyî ê mergan çinenê. Mergî çeyon ra zaf dîr ê. Înan rê çeyon ra non rusnenê. Maya mi yan jî pîrika mi sevtane nonî ra ma rusnêne merge. Ez ge teyna ge-gane eve hevalanê xo şîyêne merge. Raye ra ma kay kerdêne, kilamî vatêne, ge-ge ma nonê paleyon werdêne. Paleyî ma ra zaf hêrs bîyêne. Ma ra vatêne sima ma vêşan verdayî. Aqil û fikrê ma kulî kaykerdene de bi.

Jû kî cayê merge de çay viraştêne. A çay hen wes bî hen wes bî ke, tama ci hona fekê mi der a.

Semra KURÇERAN

Zewtê Dapîra Mi

Feyza ADABEYÎ

Ez û Keja ma dedkeyneyê pê bî. Allay ma dewda Helblosî di dabî û ma wija di bî girdî.

Keje sêkure bî. Êtîm û sêkure. Pîyê ci merdbi. Maya ci xwu rê mêrde kerdbi. A pîrikda ma hetek di mendê. Pîra mina Mîne, a kerde wari û bol qîymetê ci zanayê.

May û pîyê mi estbî. Nameyê maya mi Siltane, yê pîyê mi zî Sefer bi.

Min û Keja ra bol hes kerdê labrey tim ma vistê pê. Kes raşt vajo se, mi tim vistê aye. A hend qedê mi nêbîye. Meh-rume no hesab a, ez şîye kotî a zî mi dim ra ameyê. Ez zî qehrîyeyê ci ra. Mi vatê "Min a meye, ti bek-çîya min a? Meye erdê ma mîyan, meye bostandê ma mîyan!..."

Key qeç qismî.... Ez nika vana mi çi rê winî kerdê, mi çi vistê Keje.

Ez nêzana Şaîba vîrî yeno nîno. Nika rocê pîyê ma şîyî banka, banka çina dana, wextê çina çin yo. Pîyê mi ame ki mi rê pîrêno sipî ardo. Pîrêne mi hendo ki qaling bi ki mi va, "Kejêêê, hela boynî no pîrêne mi çi qaling o, ney biveşne, no nêveşeno, kardî kere, nêçiryeno!" Keje zî va "Nêherê veşeno. Hem veşeno hem dîryeno." Mi va, "Nêêê, de heq û neheq ney biveşne, adir ci fine..." Ez werdîk a, hendayê Saedeta Horîxan a. Mi va, "Kejê hele çopêk ci ku senî beno?" Ez marda xwu ra zî ze rihistinîyan tersena ha! Neyse, Keje pêşê mi çend cayan a kerd

qul. Mi tersan ra çend cayan a girêda. Ez tim wina kena, wina kena ki wa maya mi nêvîno... Ma qey roca sereşiwiten di maya mi do bivîno.

Roca sereşiwiten ame. Maya mi wexta ki çinayê mi vetî, va "No çi çî yo, no çi rê bîyo wina qul?" Lê winî da mi ro, winî da mi ro. Ke wina kerd, mi va "Keje wina kerdo." Va, "Kejê to çi rê no wina kerd?" Va, "Wayê (Marda mi rê vatê wayê.) mi Saedete ra va veşeno, va ne. Va, heq û neheq ti dê biyarê adir ci fîni..."

Rocên zî va Sumerbank vijyaya, Sumerbank zî çina dana. Pîyê mi şî ma rê ardî. Hukmatî mi rê zî sipî dayo. Sipîyo wina ze xase. Keje rê zî na fin kiho dayo.

Şaîba û Îsmîhane yenê, ê xalkeyneya min ê, ez qayîl a ki o xasek ê mi bo. Ez zî înan ra vana "Şaîba, Îsmîhanê boynîyê ê mi çi pîs o, ê ay çi xasek o. Pîyê mi bîle bîle o weş dayo aye. A sêkur a, coka." Ê zî mi ra vanê "Keçê keçê, bere binimne, ma tê nêşena berê binimnê?" Ez bena çekena ortmî pey, nimnena. Lê ma deha hendek ey ser o

lej kerd. Deha pîyê mi va, "Keyna mi, ma o hukmatî dayo ci, ti çira çîyê keyneker bena nimnena?" Mi va "Nêêê, o xasek to ardo, ti danê aye." Lê ma ey ser o çend lej kerd. Ma pê kişt! Soyin zî aye girot.

Rojên zî ma hend nerindey kerda, fina ê pê pîyê ci yo rehmetî (wexto ki weş bi, nêmerdbi se) ey girot mabênê hurnan banan çarçoşme kerd, telî kerd ki ma pê ya nêşirê nîrê. Labrey ma fina zî destê xwu telî mîyan ra kerdê derg, destê pê tepîştê. Yanî ma hem dayê pêro hem zî ma pêra nêbîyê.

A aqile bî, ze min nêbî. Biaqil bî labrey şansê ci çinê bi. Hebe bî girdi birayê min ê xîntî a xwu rê girote. Va "Ez dedkeynaya xwu nêdana şarî. Eza xwu rê bigîra." Ci ra xeylek zî gird bi. Malê Allay şeş qeçê ci bî. Labrey qeçê ci tayên kerr ê. Deza û dedkeyneyê pê bî ya, coka.

Nika ma serran a, mangan a pê nêvînenê. Ma winî tim hesretîyê pê yê. Na zî zewta pîrikta ma ya. Çimki rocê ma hendik nerindey kerd, ma şî xwu kuwarîyê nihan pey di nimit. Kuwarî dêmdîya, bi lete-libarî.

Ê wextan tebî wina buzdolabî nêza çîçî çinê bî. Wextê çinêbîyayîşî bi. Ew kuwarî bol zehmet a virazîyayê.

Wexto ki ma kuwarî dêmda se, pîrika ma bol bî hêrs, zewt da ma ro va, "Keynêno, şima bê, şima her jû şîrê sîkên, şima pêra dîrî bê. Şima tim hesretîyê pê bê!"

Îşte a roj ra yo ma tim pêra dîrî yê ew ma tim hesretîyê pê yê...

KÊNAY PADÎŞAY O TENBEL

Arêkerdax: **Ebdulqadir NECARANIJ**

Mintiqa: **Pali-Necaran**

Çime: Dapîra mi Xanime ke 80 serrî ya.

Roc ben, nêben. Yo padîşa ben, hîre heb kênay ê bêni. Kênê yê hîn resayî omeyî zawac. Padîşa yîn nêzawacnênû. Lele şinû hîre heb qerpûzon onû. Yo yena qerpûz onû dersaya bîya gird. Yo tena onû tikîna orte ya, yo tena zî qît a. Naray qerpûza pîl bernênû, helisyaya, bîya malêz. Vonû "Ina qerpûz nê-wiryena!"

Ortîn birnenû, tikîna wiryena, aya qît birnenû rind a. Vonû "Inê sinî qerpûz î tu ardî axa?" Lele vonû "Padîşa! Qerpûza gird kênay tu pîl a. Hînî zawac ya vêrtû. Qerpûza ortîn kênay tu ya ortîn a, aya zî ha wext ya vênênû. Qerpûza qît ê kênay tu qîj, aya zî tam omeya zawac."

Padîşa kênay pîl ra vonû "Kênay mi, keye cînî kena no comêrd kenû?" Kêna vona "Baba teber d' comêrd kenû, zerre d' cînî kena." Padîşa kênay ortîn ra vonû, kênay ortîn zî ona vona. Naray kênay qîj ra vonû, kênay qîj zî vona ke "Keye ke cînî kena Homay çî nêkenû, keye ke cînî birijna Homay nêrijnenû!"

Padîşa kênay pîl donû yo wekîl, kênay ortîn donû yo qeymeqom, kênaya qîj zî benû Bexdat, benû tenbêl het. Oynênî ke bin yo mişmiş id ronîştû, ayê ra vonî "Ti ha îtiya d' se kênî?" We zî vonû "Ez ha îtiya d' bin yo mişmiş id rakewtû, yo-yo mişmiş kû-wena mi fek, ez wenû." Padîşa kênay xû ra vonû "Aha tu rî ine hele bîge ti pey inê ya sinî keye virazena, bin ina mişmiş id?" Padîşa kênay xwu uca verdonû yenû keye xwu.

Kênay padîşa tenbêl ra vona "Keyê tu çîn û?" Tenbêl vonû "Keyê mi estû." Kêna vona "De hele hadî ma şurî keyê tu." Şinî keye, oynênî ke keye tal û, o çiyek çîn û, tede. Yo secde uca aliqnaye yû. Secde pêşmin û. Yo meqes vet o aya pêşm qesna o rîşt, yo cita kurîk viraştî o va "De bere inyon çarşu d' biroşe, des qurîş bide mi rî yo kîlo pêşm bigî, des qurîş bide ma rî non bigî, des qurîş zî bide ma rî toyn çî-mî bigê, bê."

Tenbel berd ayê rotî o pêşm ard, kênay padîşa aya pêşm zî rîşt o di citê viraştî, hîre citê viraştî. Û ayê kurkon viraştî-rotîş ra epey xo top kerd pêser. Payîzî xwu rî yo her girot o xwu rî êzimî ardî. Yo roc merdimon vênênû o şurî êzmon. Vonû "Ma xwu rî şurî êzimon bîyarî, hîn benû serd, êzim ma çîn î." Heron arêkenû û roc bîn werzenî şinî êzimon. Şinî ke êzim pêr veşayî biyî wel. Wela êzimon sipî kop rokerde yû. Yo torbe arêkenû o gênu onû keye von, "Xatûn ma şiyî êzimon êzim pêr veşabî, ina wela yîn uca d' rokerda bî. Mi toyn ard, mi va ti pê kincon ma buşa. Kênay padîşa oynayî ti ra va "Hîn çîn a?" Yê zî va "Zaf a, uca d'." Vona "De şu arêde pêr bige bîya." Tenbel şî, şî aya wel pêr arêkerd dekerd firaqon xwu, girot ard.

Ina ho şar şinû Erqenî xwu rî sol onû. Vonû xwu rî ez zî şurî. Yo hêr yê yû, yo zî xwu rî kîra kenû, gênû şinû. Şinû Erqenî, şinû Dîyarbekir sol gênû, sola xwu bar kenî heron xwu yenî. Yenî rayer ra yo bîr esta. Uca millet vonî, "Kom şinû ina bîr ra ma rî awk onû ma bişimî, ma yo qantira pêşeng (sereke) donî bide." Uca we xwu erzenû orte vonû "Ez şinû." Ayê zî vonî "Temam, de şu." Resne erzênî polon yê veradonî cêr. Şinû bîr ra awk vecenû donû yîn, donî dewaron xwu. Ine oynênû yo dolab ha uca d' a. Bêr dolab akenû, şinû zerre o vênênû ke yo ereb ronîşte yo, yo low yê erd ra wû yo low yê asmîn ra

wû. Eg' yo cînî hete ronîşte ya, aya zî ona ya. Yo cînî zî teber ra çala kutîk ser besta ya, kê vonî aşm o roc a. Oynênû ti ra. Naray ereb vonû "Ina rind a, aya rind a, komcîn rind a?" We zî vonû "Pêr zî rind î." Naray ereb dest tenbêl tepşenû benû yo ber akenû oynênî ke pêr sere yî, o yona ber akenî pêr leş î. Erebe yê ra vonû, "Eg' tu bivataynî ina rind a, aya pîs a, mi tu zî kiştinî o tu zî erşawitinî inyan het. La tu zî weş cewab da. Biwaze muradî xû." Tenbel vonû "Muradî mi weşîya gonî tu ya." O oynênû yo atlek yo dismal uca ya, vonû "Inîn bide mi ez xwu rî pay kenû." Erebe zî vonû "Ho tu rî, bige wa tu rî bî. Ti sobna murad xwu biwaze." Tenbel vonû "Muradî mi weşîya tu ya." Onû yo heqbe elmaz denû, fêk heqbî derzenû donû bide, vonû "Bow ti şî mêza xwu zî kerd, inê xwu het ra meabirne." Tenbel aynon zî gênû yenû bîr vonû, "De kom rî awk lazim a, wa boncû ez hîn vecyenû." Pêr awka xwu girota, vonî "Çow rî awk lazim nîya, bê." Resne erzenî cêr o yê oncenî cor, oynênî heqbe ha pol a wû. Vonî "Ero la ine çina wû?" We zî vonû "Qey ez îtiya ra şiyû ine pol mi d' nêbi!" Û kûwenî rayer o şinî. Her kes mîcdon erşawenî keye xwu, vonî ma ha yenî. We zî ayê elmaz ra kenû mîyonî dismal o dismal zî kenû atlek, vonû "De şima şiyî inin zî bidî xatûna ma." Micdon onî donî xatûn. Xatûn vona "E temom." Yenî-yenî keye. Qantira pêşeng zî girot o bî hîre heb heywan yê. Vonî "Yaw ine îtiya ra şî di heb heywan yê bî." Aya heywan ke kîra kerd aya o yo lîter sol benû keye. Qantira pêşeng o hêr xwu benû vêr bêr xwu d' bestenû. Cîniya yê vecyena teber vona "Ayê emanet ke tu erşawitî aynon ra estî çîn î?" We zî donû heqbe rî vonû "Inê y, inê y." Elmazon xwu gênî benî cor.

Kênay padîşa ona yo qonax dona piro, sey qonaxa piy xû. Ona heme çî xwu hedre kena o rocî yene tenbêl ra vona "Şu comî, piy mi zî yenû, peynîya perin vécyenû, ti şu dest yê tepiş vac qey Homay-pêxemberî bê eşmi misafiri mi bi. Ti vac Homay-pexember we yenû nokna nînû." O şinû comî, nimacî xwu kenî o pawenû her kes vécyenû, oynênû padîşa pêynîya perin d' vécya, erzya dest yê tepiş, low na paya, va "Qey Homay-pêxembêrî ti eşmî misafiri mi bi." Û padîşa qebûl kenû o gênû yenû qonax ver. Oynênû qonax ra vonû "Ine bon bon min û, ine qonax qonax min û." Şinî zerre padîşa oynênû vonû "Halla-halla, ine keye keyey min û, yawine sinî gure wû!" Şinî ronîşênî, oyna ke çay omey çaya yê, qehwe ome qehwê yê, oyna cilî omeyî cilî yê yî. Rakewt, oyna kêna şî bin lingon yê pêşyayî lingon yê ra. Padîşa va "Tobe tobe, ine kom pêşyenû lingon mi ra." Kêna va "Baba ez û ez. Tu dî mi va "Keye ke cînî bîka Homay çî nêkenû, keye ke cînî birijna Homay nêrijnenû." Padîşa vanû "E wellay kênay mi eşedû bîlla, ona ya."

Padîşa onû newe ra dawil-zurna donû piro, kêfkelbut, padîşa genû kêna tebêl rî mare kenû o muradî xo d' şay benî.

Rojeyê Lû

Celal NERGİZ

Lû daristan de geyrena. Weynena jû dar ser o palîsteyê xezal darda bîyo. Veyşan a, hema fina zî kontrol kena, weynena palîste yo la giredaye yo, seredê layî de bomba esta. O wext na fam kena ki feq al! Na xeylê şina dûrî, sereyê xo kena lingandê xo yê vernî bin û derg bena.

Vîstikna dima jew verg yeno, palîsteyê xezale û lûyer vînenê. Lû rê vano to o palîste nêdî? Lû vana mi dî. Verg vano to çî rê nêwerd? Lû vana ez ewro roje ya. Verg vano eke ti roje yê se ez şira bûra. Verg senî erzêno palîsteyê xezali se, bomba teqena. Verg beno dirbetin, vîst metreyî erzêno a kişte. Teqayîşdê bomba dima lû werzena xo ser, şina palîstî bi kêfêna wena. Verg vano la bênamûs ka ti roje bî! Lû vana veng nîyame to top teqa, ez rojeyê xo akena.

BIRÛYÎ

Arêkerdax: **Dr. Sebahedîn BOR**

Mintiqa: **Çewlîg**

Yew merdim azij zerrî keweno yew cinîyeka azije. Mîyerik tim û tim dormeyê cinîyeka ra gêreno, vano, mi de bizewicî. Cinîyeka hîn çare nêvînenê, mîyerikî ra vana:

- De şo birûyanê xo tiraş bike û bîye, ez o wext to gena.

Mîyerik şino birûyanê xo tiraş keno û yeno vano:

- Mi birûyê xo tiraş kerdî.

Cinîyek vana:

- De ti seqirîyenî yan ne! Kam cinî mêrdêye bêbirûyan gena ke, ez to bigerî?

EŞQ

Eşq; nêtersayîş o
Nêşermayîş o
Eşq; hişbîyayîş o
Hişbîyayîşê xo de lalbîyayîş o

Hacer Petekkaya

dejê ziwani

Murad AYGUN

mi bi xo
dejê sewbîna ziwani
zereyê xo de pîl kerd
oxmo ke
dapîr û bawkalê mi
heme dejan ra ez pawitînî
mi nêzana

mi nêzana
wexto ke no dej
kewt bi zereyê mi
ez hema gede bîya
mi çi zanaynî

nika (zî)
sey qasidî yo ziwane mi
mabênê xortey û gedeyîya mi de
mabênê min û may-pîyê mi de
mabênê min û lajê mi de
mabênê min û dar û berî de

la çekuyê ziwane mi
şermayenî êdî
dapîr û bawkalê gedeyîya mi ra

Diyarbakir, 15.03.2014

Destê To Weş Bê

Îsmet BOR

Ez şina dûrî û ti mi dima
awe rijnena.

Ti bi serran reyarê mi
pawena, şewe û roje pa-
weyê mi vindena...

Ez dûrî ra nimitîkî yena,
xebera to nêbena. Şina
mîyanê cila to de sereyê
xo nana balişnaya to ser û
rakewena.

Balişna ra boya porê to,
boya tenê to yena. Boya to
ya sey boya porteqale...

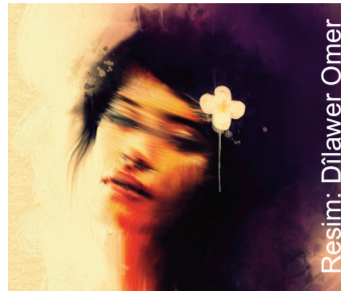
Ez boya to ancena xo
nêancena mird nêbena.

Wina boya to zerrîya mi
de û ez vêşanê to, to xeyal
kena û şina hewn a. Xe-
yalê to mi benî. Mi benî
cenetê to...

Ti yena zere, eke yew
teno xerîb cayê to de şîyo
hewn a, rîyê ey balişnaya
to rê cinaye. Hîş sereyê to
ra vejîyeno.

Ti paweyê min a...

To xo vîr ra kerdo ke ez
rojêk agêrena. Ti vîrê xo

Resim: Dîlawer Omer

nêana ke ez a, ez agêraya
ameya û mîyanê cila to de
paweyê to ya.

Xora ti nêzana ez xe-
yalê to û cenetê to de ya...

Ti nêvînena ke hesretê
serran, dejanê serran he-
rinda xo daya şayîyêka bê-
tarîfe. Ti nêzana xeyalê to
yê pîrozî de ez zaf zerrî-
weş a.

Hîş sereyê to ra vejî-
yayo. Ti xo bi xo vana,
senî beno ke bê sînayeyê
ruhê mi yewo xerîb sereyê
xo nano balişnaya mi ser.

Xora hîş to de nê-
mendo, ti bîya gêje. Aqilê
to wenêdareno...

Ti şina tîfingê xo ana,
engîştê xo erzena tetik, bê
fikirîyayîş tetik ancena.

Ti xeyalanê xo kişena!
Û ez xeyalê to de û ce-
netê to de mirena...

MEVINDERE BÊ

Şewanê bêbinan de
Bibe meyman, hewnanê mi de
Ayabîyayîşî mi rê heram bike
Bêtoyî bifetesne
Gamêk ra emrêk awan bike

Demêkê bêhêvî de
Bibe mijdîyane û birese mi
Bi şewlê xo tarîtî zelal bike
Bibe cayî
Zerrîya mi de welatan awan bike

Tenatîyêka xorîne de
Bibe sixletî û biherike mi ser
Mi awiranê xo de bisevekne
Bibe deyîre û eşqî biqîre
Birînanê mi derman bike

Tenganîya ver bi sekeratî de
Bibe gan û bigeyre leşa mi ser
Bixelesne mi nê venganeyî ra
Bibe rehm û bivare mi ser
Mergî ra cuye peyda bike

Îhsan TEKTAŞ

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

dehlborî (Sîwan)
kelemêr/kelmêr (Dara Hênî)
kelmûyer (Dara Hênî)
qamqêra zura (Şankuş)
qewaxa bejî (Dêrsim)
qewaxa kelemî (Karêr)
qewaxa zura (Pîran)
qêlîker (Govdere)
qîylîxer (Pali)
zirhewrêr (Pasûr)

Kurmançî: evran, hewra
lerzik, kebûde, spîndara
dêmî

Soranî: spîndara lertzok

Goranî: wîrol şamî, zire
espindar

Latînî: *Populus tremula*

Tirkî: titrek kavak, orman
kavağı, dağ kavağı

KURDÊ DIMILÎ (1904)

CURDE DE BOUDJAGH

Curde de Boudjagh
(Kurdê Bucaqijî)

Çime: Album de la Mission de Mésopotamie
et d'Arménie, confiée aux Frères-Mineurs
Capucins de la province de Lyon, 1904

BÊMANAYÎ

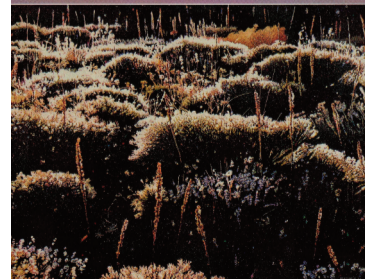
Eke ti nêbê
Ne tehmê şerabî
Ne hukmê şewe
Ne zî manaya şîre manena.
Ti çinê bîya
Şerab bî zerd
Tilsimê xo kerd vindî.
Vate hece ra
Şewe roje ra heridîya.

Bîlal GELENER

Deyirê Çwîfî, Arêkerdox: Seyîdxan Kurîj,
Nas Ajans, İstanbul 2014, 207 rîpeli

Deyirî Çewlîgî

Arêkerdox
Seyîdxan KURÎJ

UTAE